

Nazaj na Betajново

Precej kot strela z jasnega je odjeknila novica, da se v že tako razrvano karantansko stvarnost vrača Gregorij Rožman, ki ga vsaj polovica slovenskega življa dojema kot slovensko različico Gargamela in Skeletorja v eni osebi. Seveda je jasno, da je namesto spoštljive vrnitve zemskih ostankov, kot se jim lepo reče v našem starejšem slovstvu, nekdanjega nadpastirja med njegove predhodnike in naslednike, za kar je civilizacijsko že zdavnaj napočil čas, na pomolu nova značilno betajnovska zgodba.

Ni se mogoče izogniti spraševanju, zakaj prenašati Rožmana prav sedaj in zakaj ga v trenutnih razmerah sploh prenesti iz Lemonta, kjer se njegovemu grobu priklanjajo skoraj kot grobu mučenca, v okolje, kjer ga za ključnega »negativca« sodobne zgodovine ne štejejo samo potomci revolucionarnih zmagovalcev, pač pa pod težo vsenavzoče povojne mitologije celo velik del pokončnih katoličanov, ki naj bi se poslej torej ustavljali ob njegovem novem zadnjem počivališču in mu prižigali svečke.

Mislím, da je jasno, kako podrejeno vlogo igra v vsem dogajanju pieteta do pokojnega (ki jo bo sicer zdaj marsikdo imel na ustih). Da njegovo mesto je v ljubljanski stolnici, na neki višji ravni nikakor ni sporno. Toda Rožman je doslej zagovornikom povojne politične mitologije in njihovim političnim predstavnikom prinesel več točk kot tako rekoč kdor koli ali kar koli vsaj od daleč povezan s tistimi nelahkimi časi. Nekdanji predsednik Kučan pač ni bil zastonj eden zgodnjih pobudnikov škofove vrnitve pod šentklavški zvon. Dobro mu je namreč znano, kako se je prav to neizrazito zgodovinsko osebnost, ki je po tem, kar o njej vemo, dala od sebe vse (in več), kar

je pač zmogla, vendar je bilo v konkretnem zgodovinskem položaju premalo celo za to, da bi postala vsaj neoporečen mučenec, posrečilo stilizirati v demonskega protiigralca pozitivni, revolucionarni in osvoboditeljski strani. Nič ne de, če je domoljubu in beguncu s Koroškega ta vloga pripadla skoraj povsem po naključju, ker je stal na vrhu hierarhije najpriročajše »sovražne« ustanove v slovenskem prostoru, kamor se je verjetno zavihtel v prepričanju, da se mu ne bo treba ukvarjati z ničimer od tega, kar se je dejansko zgrnilo nadenj. In ker so vse posvetne figure, ki bi prihajale v poštev, da bi namesto njega zasedli mesto slovenskega Gargamela, bodisi prehitro pomrle bodisi vojno pretolke v tujini. V tej luči je zares osupljivo, kako še kar uspeva marginalizacija vseh dejanj, ki so pri kom drugem, posebej če izhaja iz tujine, ovrednotene kot manifestacija čistega humanizma, in po drugi strani prodajanje v veliki meri razumljivih spodrseljavev ali odločitev, pri katerih ni bilo veliko izbire, za dokaz v tej v bistvu simpatični osebi zbranega prvinskega zla. Kot rečeno, celo med široke plasti katoličanov samih je prodrlo tako stereotipno dojetanje, po vsem videzu odraz

neskončne želje po ohranjanju pravljíčne podobe sveta. Rožman v stolnici bo vsaj še nekaj desetletij stalni vir, pri katerem bo mogoče piti vero v takšno podobo.

Ampak vnovična poživitev vira s škofovo vrnitvijo na Betajново ne bo v prid samo zmagovalcem medvojnega spopada in povojnega prerivanja za njegovo interpretacijo na Slovenskem. V aktualnem trenutku koristi tudi voditeljem Katoliške cerkve pri nas in zlasti Rožmanovemu sedanjemu nasledniku, saj bo s pokončnostjo, ki jo je izkazal z izkazanimi častmi »spornemu« predniku, razgnal vsaj nekaj razmeroma gostih meglic nad svojo verodostojnostjo, nastalih kot posledica pred vsem ljudstvom razkritih zgrešenih gospodarskih in političnih odločitev ne le njega (in sploh ne v prvi vrsti njega) osebno, marveč skoraj celotne hierarhije zadnjih dvajsetih let.

In spet se bomo, namesto da bi se končno začeli spraševati o naravi teh odločitev, utopili v udobnem betajnovskem prepričanju, da je vse tam, kjer mora biti, da so Smrkci Smrkci in da je Gargamel Gargamel. Betajnovski veljaki pa bodo iz varnega lemontskega zavetja prenesenih zemskih ostankov spet skovali dovolj kapitala, ki ga bodo učinkovito naložili v nadaljevanje svojega veseljačenja. Brez Rožmana in brez običajnih prebivalcev Betajnovce. •

Rožman je doslej zagovornikom povojne politične mitologije in njihovim političnim predstavnikom prinesel več točk kot tako rekoč kdor koli.